Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

LOKALHISTORISK FORENING & ARKIV TOREBY SOGN

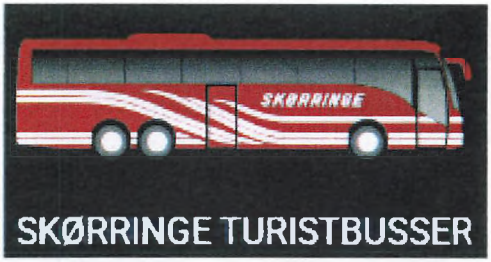
ISSN 2245-3539

Orientering

Nr. 70 august 2025 – 30. årg.

s. 1-2-3 "Historie-bussen" kørte en tur
s. 3-4 "Sogn" – Hvad? – Hvorfor?
s. 4-5 "Autoriserede" stednavne
s. 5-6 "Cementbane" og "Hanebogen"
s. 6-7 Skaftes lotterigevinst
s. 8 Arrangementer

Toreby Sogns Historie kørte en tur! – - af Otto Sørensen

31. maj 2025 blev en god dag med passende vejr. - 52 medlemmer kørte med *Skørringe Turistbusser* – sognet rundt!

Mange af de 52 medlemmer har en viden om "sognet", som rejselederne aldrig kan konkurrere med, – de **er** sognets historie!

Skønt bussen kørte langsomt – og holdt på udvalgte steder, var det ikke muligt at formidle den viden, som rejselederne har erhvervet bl.a. gennem arbejdet i Arkiv og Forening, og deltagerne fik ikke lov til at fortælle! – Deres fortællinger blev henvist til efter spisningen i "Forsamlingsgården"!

Bussen kørte på mange veje (se kort på side 3), men nogle områder måtte vi "køre forbi": Rykkerup, Strandbyen (Nagelsti) og Skibeholdt f.eks. – undskyld!

Fortsættes på side 2

Turen gik forbi beviset på den ældste dokumenterede menneskelige aktivitet i sognet: Kæmpehøje og dysser som er 6-8000 år gamle – og forbi nutidshistorie, som endnu ikke er begyndt: Sundskolen!

De fortællinger, som foreningens medlemmer (og andre) ligger inde med, vil vi gerne have: kom og fortæl! – Skriv! – Fortæl for dine børn/børnebørn, – de kan optage fortællingen på deres telefon!

Nu tænker du måske, "jeg har ikke noget at fortælle". Her taget du fejl. Dine erindringer beskriver en anden tid, som altså er "historisk"! Har du levet mange år i Toreby++, - er det Torebys historie, du er en del af.

Er du" tilflytter" og har noget at fortælle fra andre egne, så udveksler vi med alle andre arkiver og lokalhistoriske foreninger, så kom bare.

Undervejs var der "buskaffe" (Tak til "Skørringe" og den fantastiske chauffør). Foreningen havde sørget for kringle ("Forsamlingsgården").

Tidsplanen holdt, og Rita Lading var klar med maden.

Afdøde **Major Povl Holm (R)** (turens sponsor) blev mindet under middagen, ved et øjebliks stilhed.

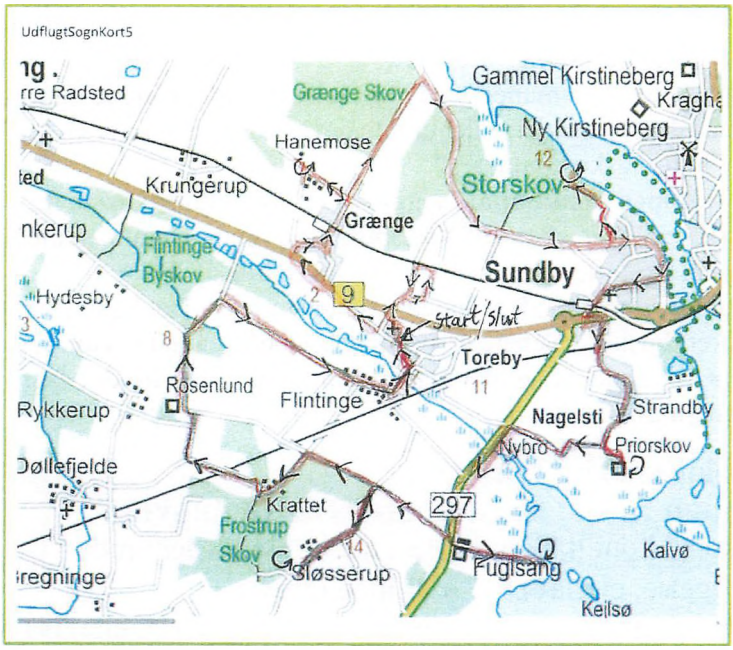

Aftenen sluttede "historisk", idet **Rita Lading** har valgt at stoppe og sælge "Forsamlingsgården". Vi er mange, der har nydt Ritas mange år med veltillavet mad, kaffebord, mindearrangementer, privates og foreningers fester og andre arrangementer.

Vi under gerne Rita en god pensionisttilværelse, - vi krydser fingre for afløseren - og ønsker held og lykke til begge!

Her "lyder" en stor tak til RITA LADING for indsatsen for livet i Toreby!– God vind!

Kortet giver måske et indtryk af de mange veje, som bussen kunne køre på – uden at forlade sognet!

Det lykkedes den dygtige chauffør at komme rundt i alle "krogene" – dog måtte turen til **Skejten** opgives!

Speciel tilladelse fra Corselitze gav en spændende skovtur til **Skovfogedhuset** i Hamborgskoven. Desværre er der ingen "levn" fra tiden med landingsbro og "skovkro" .

Et andet "lukket" område var **"Nagelsti Skovgård"**, hvor lejeren havde givet tilladelse til kig på hovedbygning m.v.

"Priorskov Gods" er derimod åben for offentligheden, idet der er livsstil-forretning i gårdens ældste bygning. Vi havde tilladelse til buskørsel og fik et blik af hovedbygning og avlsbygninger.

Sogn? – Sognefoged? - Sogneråd? – Hvad? - Hvorfor?

"Toreby Sogns Lokalhistoriske Forening og Arkiv" – det er "vores" navn! – men hvor kommer "sognet" fra?

I daglig tale er **"sogn"** vel mest en kirkelig inddeling, og det er da også historisk den rigtige betydning, idet landet i 1000-1100-tallet (Svend Estridsen?) blev inddelt i sogne – omkring en (sten-)kirke? Ordets betydning: "sognede" (= søgte) til den samme kirke.

"Sognefogeder" var en slags politimyndighed i landsbyerne – indført i 1700-tallet, – embedet blev nedlagt i 1973!

Fortsættes på side 4

1841 **"sogneforstander-skaber" blev besluttet oprettet** af regering/kongen i 1841. Præsten var formand, sognets herremand var selvskreven (til 1855) og sognets bønder valgte de øvrige medlemmer. Ordningen blev ophævet i 1867 – og afløst af **sognerådene**.
I 1867 blev sognene til "kommuner" ved indførelse af **sognerådene** og med **sognerådsformanden** som leder, - der er tale om **sognekommuner** (i modsætning til "købstadskommuner").
I 1970 var det slut med kommunale sogne, - "storkommuner" opslugte mange sogne – Toreby blev en del af Nykøbing Kommune – sammen med Tingsted og dele af Systofte sogn, men det gik ikke stille af. En folkeafstemning blev underkendt af Indenrigsministeriet! – Det kan mange medlemmer sikkert huske? - Senere er kommunerne blevet endnu større, og vi er nu en (meget lille) del af Guldborgsund Kommune! – **Vi holder fast i en historisk betegnelse!**

Internettet (Wikipedia) hjælper:
"I Toreby Sogn findes flg. autoriserede stednavne".
"Historie-Bussen" kom ikke forbi dem alle, - "kun" dem med *

- Birket (bebyggelse, ejerlav) *
- Brohusene (bebyggelse) *
- Flintinge (bebyggelse,ejerlav)
- Flintinge Byskov (areal) (*)
- Frostrup (bebyggelse)
- Fuglsang (ejerlav, landbrugsejendom) *
- Geltofte (bebyggelse) *
- Grænge (bebyggelse, ejerlav) *
- Grænge Mølleby (bebyggelse)
- Grænge Skov (areal) *
- Grænge Skovby (bebyggelse) *
- Hamborg Skov (areal) *
- Hanemose (bebyggelse) *
- Kejlsø (areal)
- Krattet (bebyggelse) *
- Lilleø (areal)
- Nagelsti (bebyggelse, ejerlav) *
- Nagelsti Skovhuse(bebyggelse) *
- Priorskov (ejerlav, landbrugsejendom) *
- Rosenlund (ejerlav, landbrugsejendom) *
- Rykkerup (bebyggelse, ejerlav)
- Skibeholt (bebyggelse)
- Sløsserup(bebyggelse, ejerlav) *
- Sløsserup Krat (bebyggelse)
- Strandby (bebyggelse)
- Sundby (bebyggelse, ejerlav) *
- Sundby Færgegård (bebyggelse) *
- Toreby (bebyggelse, ejerlav) *
- Øster Toreby (bebyggelse) *

- MÅSKE har **du** kendskab til andre stednavne i sognet? – Kom med dem!

LOKALHISTORISK FORENING & ARKIV TOREBY SOGN

Foreningens og Arkivets digitale

MUSEUM

Det digitale museum 15

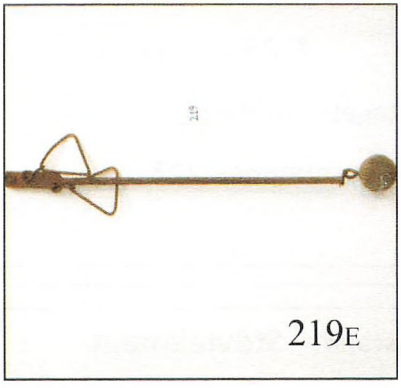
Genstand: Gasmaske

Beskrivelse: Sættes over næse og mund, for at beskytte mod giftige gasser. Masken har tilhørt en arbejdsmand i Nykøbing.

Giver: Jørgen Skafte

Modtaget: ?

Museumsnummer: 218

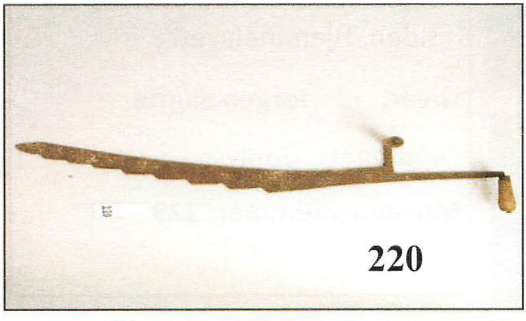

Genstand: Bismervægt

Beskrivelse: En stang med en krog/skål eller en skål i den ene ende og et forskydeligt lod i den anden. Den fungerer efter vægtstangsprincippet—vægten aflæses ved loddets placering ved ligevægt. Tidligere blev spædbørn vejet med den.

Giver: ? - **Modtaget:** ?

Museumsnummer: 219

Genstand:

Le med takket segl?

Beskrivelse: Hjælp! - Til at skære ensilage med??

Giver: K.AA. Danielsen

Modtaget: ?

Museumsnummer: 220

Det digitale museum 15

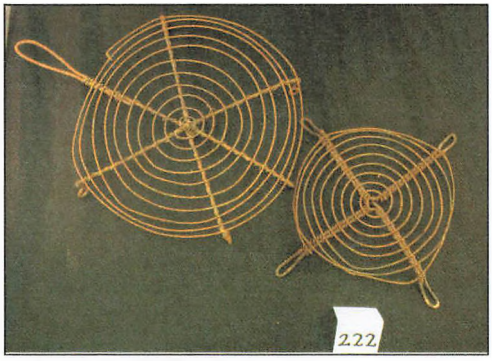
Genstand: **Porcelænsklokker Skinnesøm**

Beskrivelse: Klokker er til at bære el/telegrafledninger. Fra Stubbekøbing-Nykøbing-Nystedbanen (SNNB) - Flintinge Station.

Giver: **Otto Sørensen**

Modtaget: 2012

Museumsnummer: 221

Genstand: **Brødristere**

Beskrivelse: Fremstillet af kraftig jerntråd. Kunne bruges på komfur og gasblus.

Giver: K. AA. Danielsen

Modtaget: Uoplyst

Museumsnummer: 222

Genstand: **Støvleknægt**

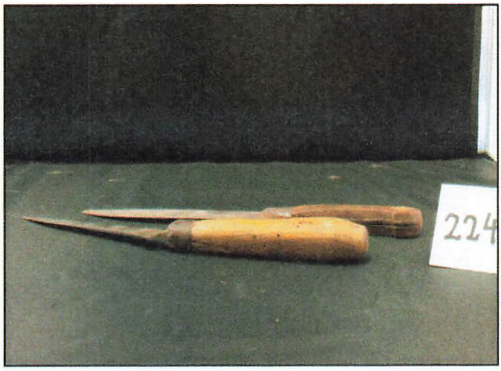
Beskrivelse: Til at tage støvler og sko af med. Set fra oven og fra siden. Hjemmelavet.

Giver: **Jørgen Skafte**

Modtaget: Uoplyst

Museumsnummer: 223

Det digitale museum 15

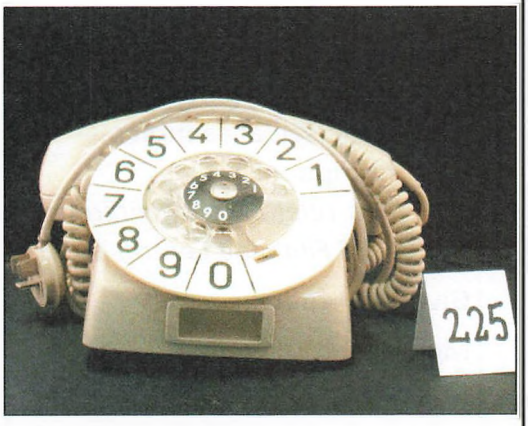
Genstand: **Knive**

Beskrivelse: To knive med træskaft

Giver: Uoplyst

Modtaget: Uoplyst

Museumsnummer: 224

Genstand: **Drejetelefon**

Beskrivelse: Telefon til svagtseende med ekstra stor drejskive, ved hvert tal er et hul, så man med fingeren kan dreje nummeret .

Giver: Ukendt

Modtaget: Ukendt

Museumsnummer: 225

Genstand: **Penneskafter og blæk**

Beskrivelse: I penneskafterne satte man en pen af metal fx Kongepennen. Pennen blev dyppet i blæk, og så var man klar til at skrive.

Giver: Ukendt

Modtaget: Ukendt

Museumsnummer: 226

Det digitale museum 15

Genstand: **Stempel og krus**

Beskrivelse: Stempel og krus med Toreby Grænge Boldklubs bomærke. Årstal 1976.

Giver: Uoplyst, måske TGB

Modtaget: Uoplyst

Museumsnummer: 227

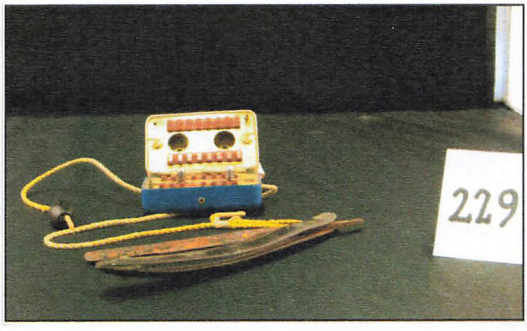
Genstand: **Forsølvet kande**

Beskrivelse: En gave til bestyreren fra abonnenterne ved nedlæggelsen af centralen. Inskription: *"Fra Telefonabonnenternne 1916 Flintinge Central 1919"*

Giver: Ukendt

Modtaget: Ukendt

Museumsnummer: 228

Genstand: **Barbersæt**

Beskrivelse: Barberkniv med tilhørende bladsliber. Blev brugt til at rage skægget af.

Giver: Ukendt

Modtaget: Ukendt

Museumsnummer: 217

Svend Jørgensen er navnet på en meget flittig lokalhistoriker, der skrev om Lolland-Falster 1920-1945.

I hans bog: "Lolland-Falsters Herregårde i fortid og nutid" har han en kort beskrivelse af hovedvejen gennem Toreby – (som vi gamle stadig husker den!) – s. 95.

> "Hovedvejen Nykøbing-Nakskov fører tværs igennem det store Toreby Sogn. **Dens udmærkede cementbane** frister den vejfarende til at sætte farten op og forsage mulige indskydelser til at forlade den lige, slagne landevej og i stedet følge en af de mange sogneveje, der indrammede af stengærder eller levende hegn fører ud til sognets udkanter, hvor landsbyer med klingende navne hygger sig i idyllisk fred omkring gadekær eller midsommertræ".

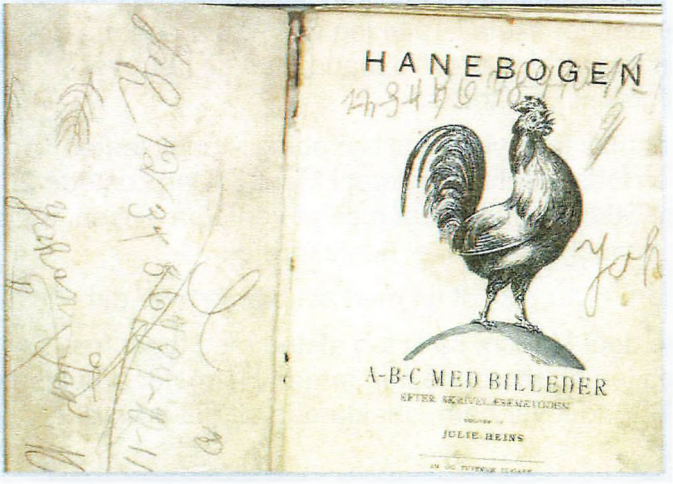
Ja, sådan kunne sognet beskrives, - og sådan skrev og tale man i 1939! – Bogen er indleveret – som gave - til Arkivet d. 8. maj 2025 – og ingen Biblioteker har den! – Kom og læs!

Hvad vi dog har fået indleveret gennem tiderne!

Blandt andet en skoletaske med indhold: regnehæfter, skolebøger m.m. – Indholdet kan bidrage til at tegne et tidsbillede af skolegangen omkring 1920?

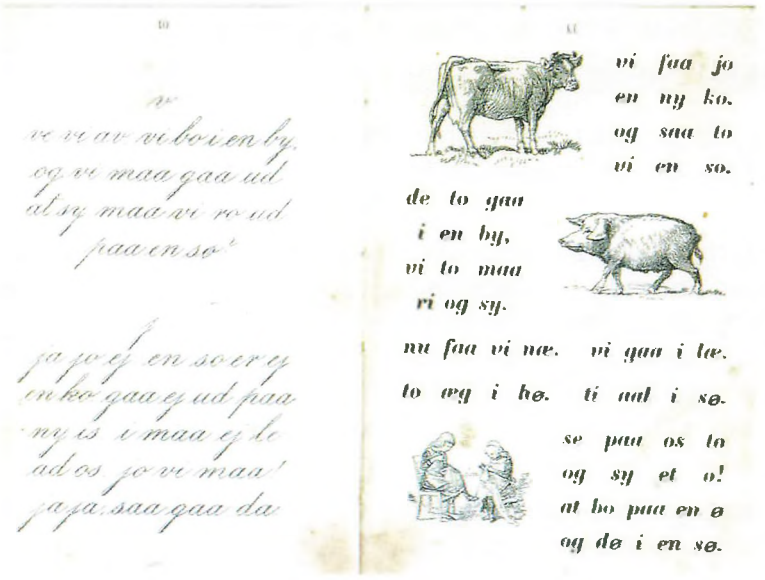
Først **"Hanebogen",** som var flere generationers første "læsebog" ("ABC"):

Fra Wikipedia, den frie encyklopædi, om forfatteren - **Hansine Julie Heins** - født 27. september 1822 i Odense – død 17. april 1902.

Fru Heins var skolebestyrerinde og læsepædagog og huskes især for abc'en ***Hanebog en***, der blev brugt gennem generationer.

Fortsættes på side 6

vi faa jo
en ny ko.
og saa to
vi en so.

de to gaa
i en by,
vi to maa
vi og sy.

nu faa vi næ. vi gaa i læ.
to veg i hø. ti ud i sø.

se paa os to
og sy et o!
at bo paa en ø
og dø i en sø.

Hansine Julie Heins kan vi på denne måde mindes godt 200 år efter hendes fødsel, og samtidig ønske alle de nye skolestartere velkommen.

ABC-bogen havde både skrive- og læse-øvelser.

Johan Petersen, Grænge Skole, var en ivrig elev, han øvede sig også i skrivning i selve læsebogen!

Bogens bogstavtyper er helt ukendte for nutidens elever (og lærere?).

"Skråskrift" er næste "gotisk" for yngre i dag?

Jørgen Skaftes* efterladte erindringer

Jeg har et billede mere til arkivet*. Det skal med, at der nok ikke er mange, der husker det der skete i 1944 jeg var 13 år dengang, gik der tyske soldater vagt på Chr.d 9. bro. To mand med gevær over skulderen og håndgranat i bæltet.

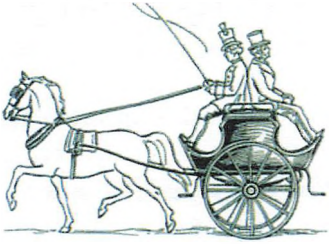
Jeg have sat mig et mål: jeg cyklede til Nykøbing, - ud til teater-kiosken og købte en lodseddel til dyrskuet i Maribo. Den kostede 2 kroner, og jeg fik nr.5048 A, så var det med at vente på avisen, og jeg var heldig, det var hovedgevinsten, et hestekøretøj!

Det var en sensation! - Der gik lidt tid med at komme over det.

Men vi skulle hente det i Maribo, så vi tog afsted med toget fra Grænge, far mor og jeg og murermester Jørgen Holm, far arbejdede hos ham, så jeg vil tro, det var ham, der klarede alt det praktiske.

Fortsættes på side 7

Vi skulle hente det hos grosserer Holger Nicolajsen. Dengang har man nok været klar på at krigen snart var slut, for han udtalte: til næste år tror jeg gevinsten bliver en bil.

Vi fik gevinsten og kørte hjem i den. Det var en flot sort hest med brunt seletøj og en flot brunlakeret vogn, - det var en "dogcart", det er en vogn til fire personer man sidder ryg mod ryg.

Den blev opstaldet hos min morfar på Teglbrændergården, indtil den kunne blive solgt. Den indbragte 3700,00 kroner.

Pengene brugte min far til at betale af på huset.

Her på billedet er det min onkel, der sidder på bukken.

Underskrevet: Jørgen Skafte

***Jørgen Skafte** var med helt fra starten af Arkiv og Lokalforening. Han var formand i en periode, forfatter af erindringer og naturligvis æresmedlem som erkendelse for hans store arbejde for lokalhistorien.

* Desværre fik Jørgen Skafte ikke afleveret fotografiet – eller?

ARKIVET's adresse er: Åmarksvej 5 [Lsal], 4891 Toreby (nu med LIFT!)

Susanne Poulsen (arkivleder) Kraghave Møllevej 38G, 4800-Nyk.F, (2365 4985) *swp62@outlook.dk*

Bestyrelse m.m.:

Hanne Sørensen (formand) Møllevej 14, Flintinge, 4891-Toreby (7175 5018) *hanne@flintinge.eu*

Per Poulsen (kasserer) Kraghave Møllevej 38G, 4800-Nyk.F(2163 7686) *perlp54@gmail.com*

Knud Wilster Hansen Gl.Landevej 19, 4891-Toreby (2335 5798) *reklamemix@hotmail*

Mogens Hansen Fjordvej 35, 4800-Nyk.F. (3063 6311), annette.mogens@gmail.com

Else Ravn-Nielsen (sekretær) Toreby Vestergade, 4891-Toreby

Egon Lintner (suppleant) Flintingevej 7, Flintinge, 4891-Toreby, (5486 9438)

Otto Sørensen (supp.+redaktør) Møllevej 14, Flintinge, 4891-Toreby, (7175 5060) otto@flintinge.eu

Arrangementer, – notér og mød op!

- **Tirsdag 9. september kl. 19** i "Åkanden", Toreby Plejecenter: **Karen Melchior** fortæller og viser billeder. **Barndomsminder fra Hyllekrog Fyr**, hvor familien boede under 2. verdenskrig.
- **Tirsdag 7. oktober kl. 19** i "Åkanden", Toreby Plejecenter: **Morten Johansen**, museumsinspektør på Vikingeskibsmuseet, fortæller og viser billeder fra **marinarkæologiske udgravninger** i farvandene omkring Lolland med fokus på Guldborgsund.
- **Lørdag d. 1. november kl. 10-16**: **"Arkivernes dag"** i Arkivet, Toreby Plejecenter - 1.sal (med lift!). – Kaffe/te, kage og lokalhistorisk hygge hele dagen!

Kontakt arkivet på: telefon 2929 0090 – mail ***info@torebyarkiv.dk***
Eller Facebook: **Toreby Sogns Lokalhistoriske Forening & Arkiv**
Arkivets hjemmeside: ***torebyarkiv.dk/***

ARKIVET er åbent og gratis for alle borgere.
Kontingent til Lokalhistorisk Forening for 2025:
kr. 200 for "familie-medlemskab" og firmaer
kr. 150 for "enkelt-medlemskab".

- Betal kontant ved dit besøg i ARKIVET – eller ved vores arrangementer.
- Har du "net-bank" – benyt vores konto nr. 5359 0243551, - husk navn.

NB. Vi vil gerne have mulighed for at sende dig en mail – eller du ønsker medlemsbladet digitalt. - Hvis du derfor har en mail-adresse, som vi evt. må benytte, så send en mail med navn og adresse til info@torebyarkiv.dk – tak.

Hyggelig trængsel på "Arkivernes dag" i 2024.

Bemærk vores "digitale museum"(midtersiderne) med foto af gamle, genstande med en lokal historie. Vores kælderrum bugner af "historie", og der kommer "nyt" til – se foto. – Desværre har vi hverken tid eller plads til at etablere et egentligt museum. – Så vi må sige nej tak til mange genstande.